

Annex I

La inauguració del Museu Martorell

A les onze i vint-i-tres minuts del matí del 25 de setembre de 1882 la comitiva va partir de la Casa de la Ciutat, precedida per la guàrdia municipal a cavall i els músics del cos d'artilleria, els quals eren seguits pels invitats, la banda municipal, els representants de diverses corporacions civils i militars, delegats de Tarragona i de Reus i els excel·lentíssims senyors governador civil, alcalde constitucional, marquès de Castillejos i, en representació del capità general de Catalunya, un brigadier de l'exèrcit. Una gentada immensa s'amuntegava en el trajecte —narra el cronista—, àvida de presenciar la desfilada i de mostrar les seves simpaties al fill de l'heroi de Tetuan, i els balcons del recorregut lluïen magnífics domassos. Arribats al lloc del parc de la Ciutadella on s'havia d'alçar el monument a Prim i reunits els notables al pavelló aixecat a l'efecte, va ocupar la presidència el governador civil i a la seva dreta i esquerra van seure el senyor marquès, el senyor Joan Prim i el senyor alcalde, Francesc de Paula Rius i Taulet. Van assistir a la cerimònia l'Ajuntament en ple, els diputats José Hermenegildo Montfredi i Eusebi Jover i un nodrit i selecte grup format per les personalitats de la ciutat. Dret, el secretari de l'Ajuntament, senyor Agustí Aymar, va llegir els acords del Municipi referents a la cerimònia que s'estava celebrant, i l'alcalde va pronunciar un discurs en què va destacar la figura del general Prim, "adalid de la sacrosanta causa del progreso..., héroe militar que en cien combates dio prueba de su indomable valor..., hábil diplomático..., mártir de la libertad que con su sangre selló su entusiasta amor á la patria..., catalán ilustre que tanto amaba a Cataluña."¹ Tot seguit va prendre la paraula el senyor governador de la província, el senyor Francisco Moren Sánchez, el qual va declarar que Prim era la glòria d'Espanya i que en tots els temps la seva memòria seria sagrada i els seus fets enaltits, i es va felicitar que l'il·lustre fill de tan insigne pròcer presencés l'acte i el va saludar en nom de Catalunya. Tot seguit es va estendre l'acte de la cerimònia i el governador va posar la primera pedra, en la qual figuraven una inscripció al·lusiva a l'acte i l'escut de Barcelona. El marquès de Castillejos, profundament emocionat, va manifestar verbalment el seu agraïment.

"En aquel momento —continua el cronista— encapotóse la atmósfera, empezando á llover intensamente, circunstancia que desafiaron las autoridades é invitados hasta que concluyó el acto. Arreció la lluvia y el numeroso público que había acudido al Parque se precipitó en el Museo Martorell al objeto de librarse del agua, produciéndose alguna confusión. No obstante, tuvo lugar el acto anunciado de la inauguración del Museo y de la Exposición de dibujos inéditos llevada á cabo por la Sociedad Artístico-Arqueológica-Barcelonesa."²

El senyor alcalde i el distingit aristòcrata van ser rebuts pel senyor Manuel Martorell i Peña, director de l'establiment, així com per una comissió de l'"Arqueològica" encapçalada pel seu president, el senyor Josep Puiggarí i Llovet. Després que les autoritats ocupessin els llocs designats, el senyor Aymar va llegir els acords de l'Ajuntament referents a l'acte que s'estava celebrant i el senyor alcalde es va congratular del fet que en aquell moment es complís la promesa d'aixecar un Museu al parc de la Ciutadella, que la ciutat devia al general Prim; un Museu que també es devia al patriotisme d'un altre català, el senyor Francesc Martorell i Peña, germà del digne director aquí present, l'exemple del qual hauria de ser imitat per a l'enaltiment de les ciències i les arts atès que per disposició testamentària havia llegat a la ciutat de Barcelona els nombrosíssims i interessants exemplars de les seves col·leccions malacològica, arqueològica i numismàtica, amb l'important additament d'una crescuda quantitat destinada a la creació d'un premi per a aquella classe d'estudis i d'una biblioteca pública. Finalment, va felicitar l'associació barcelonina i va declarar oberts el Museu i l'exposició. Després, les autoritats i els invitats van examinar els objectes i el local. No s'havien pogut instal·lar, per manca de temps, totes les col·leccions del legatari ni les primeres donacions ja rebudes, i els armaris i vitrines estaven gairebé buits. A fi de suplir en la mesura del possible aquesta falta, l'associació havia muntat, per invitació de l'alcalde, una exposició de dibuixos autògrafs d'artistes catalans ja difunts i de gravats, dibuixos i fotografies d'antics monuments del Principat³, que es va mantenir com a mínim fins al final de l'any. El poeta i faulista Felip Jacinto Sala hi va exposar així mateix alguns quadres de la seva col·lecció.⁴

A mitjan mes d'octubre les mancances s'havien esmenat parcialment i a la sala on l'Associació barcelonina exposava els seus fons, l'única accessible al públic, s'havien instal·lat els vuitanta ocells naturalitzats, majoritàriament insectívors, donats amb una petita col·lecció geològica per Manuel Martorell; la col·lecció de zoòfits i crustacis donada per Enric

¹ *La Vanguardia*, 26 de setembre de 1882, p. 6092.

² *Ibid.*

³ *Diari de Barcelona*, 26 de setembre de 1882, p. 11637. L'exposició va ser la primera d'aquest tipus celebrada a Espanya i se'n va publicar un *Àlbum heliogràfic*.

⁴ Miquel i Badía, F. (1882). El Museu Martorell. *Diari de Barcelona*, 25 de novembre de 1882, p. 14.265.

Grau i d'Arnau, auxiliar conservador del Museu; una col·lecció d'ous i nius d'ocells d'Enric Parellada i altres donatius menors. Això no obstant, les col·leccions malacològica i numismàtica de Francesc Martorell continuaven embalades, perquè encara no s'havien acabat les taules i prestatgeries que havien d'acollir-les.

Han transcorregut cent vint-i-quatre anys des d'aquell 25 de setembre de 1882, quan el Museu Martorell va ser inaugurat al parc de la Ciutadella, on continua estant. Les seves col·leccions, distribuïdes avui en els dos edificis que engloba el Museu de Ciències Naturals de la Ciutadella, enriquides per la recerca, la recol·lecció, les donacions, els llegats i les compres, constitueixen el patrimoni biològic i geològic més gran que hi ha dipositat en una institució científica de Catalunya. Pel Museu han desfilat, i hi han treballat i col·laborat, els naturalistes més rellevants de cada generació. Avui ens pertoca a nosaltres conservar i augmentar aquest patrimoni i transmetre'l millorat als qui ens succeeixin en aquesta empresa col·lectiva.

Serveixi aquesta monografia de l'exposició commemorativa de la fundació del Museu (1878–2003) per acostar-nos a una part de la nostra història comuna, potser la més noble perquè només aspira al coneixement de la natura i a compartir-lo amb tots desinteressadament.

Julio Gómez-Alba

Conservador de Paleontologia
Museu de Ciències Naturals de la Ciutadella